

Рецензія наукового видання:

**Черепанова С.О. Філософія освіти. Світоглядно-гуманітарний вимір:
людина – наука – культура – мистецтво – стиль мислення:
монографія. – Л. : Світ, 2011. – 408 с.**

До найактуальніших завдань сучасної філософії освіти належить пошук нових підходів розвитку цієї важливої галузі гуманітарного знання за умов системної кризи освіти й виховання, глобалізаційно-інформаційних викликів, становлення загальносвітового освітнього простору. Але не завжди освітні та виховні інтенції, внутрішньо притаманні такому напрямку наукових досліджень, знаходили глибоку, всебічну розробку. Саме з органічним поєднанням філософської глибини, деталізації, багатовимірності й прагматичності (в кращому сенсі слова) ми зустрічаємося на сторінках монографії Світлани Черепанової.

Книга містить 5 розділів. У першому – “Філософія освіти: науковий пошук і гуманітарія” висвітлено стан розвитку філософії освіти в українських та зарубіжних джерелах. Світлана Черепанова на підставі поліпарадигмального підходу пропонує власне бачення проблеми, постулюючи “на вході” сучасної освітньої системи – “гуманітарно-культуротворчу стратегію філософії освіти, “на виході” – становлення особистості як *суб’єкта культури*” (с. 90).

Другий розділ “Філософія освіти та людина: динаміка гуманітарності” аналізує зазначене питання через призму людиномірності. Однією з теоретико-концептуальних засад такої масштабної маніфестації постає комплекс ідей гуманітарії, світоглядно-онтологічної й філософсько-антропологічної шкіл, плідно розроблених в зарубіжній та вітчизняній філософії. Заслуговує на увагу авторське трактування, згідно з яким в “онтологічному сенсі філософія освіти конституюється як філософія людини і спосіб її буття в універсумі культури” (с. 141). Безумовно, позитивним варто вважати звернення до творчого доробку відомого українського філософа Марата Вернікова (1934–2011), котрий своєю науково-педагогічною діяльністю поєднав філософські спільноти Львова та Одеси. Тут акцентовано на вагомості для філософії освіти гуманістичних положень М.Вернікова, його розуміння людини “суб’єктом соціального творення, пізнання й самопізнання”, причому “соціальна гносеологія постає розвиненими й збагаченими філософською гносеологією й екзистенціальною онтологією” (с. 166).

Третій розділ “Філософія освіти та гуманітарний простір культури” – вирізняє співвіднесення культурних виявів людського буття, діалогічності культури, передусім “родового самопізнання” (що ґрунтується на першому в Україні багатолітньому досвіді авторки по залученню студентської молоді до родознавчих досліджень) із проблематикою філософії освіти (с. 257–258).

Четвертий розділ “Філософія освіти – мистецтво – гармонізація буття” висвітлює значення мистецтва для філософії освіти, окреслює їхні точки дотику. Цікавим є аналіз мистецтва як знакової системи. Із концептом мистецтва, його знаково-символічною специфікою пов’язуються суттєві перспективи для оптимізації навчання, поєднання наукового й художнього пізнання (принцип доповняльності, питання “автокомунікації”, “відкритого твору” та ін).

Послідовно-логічна позиція С.Черепанової, викладена у п’ятому (заключному) розділі “Філософія освіти і стиль мислення: гуманітарний вектор”. Вона обстоює доцільність розглядати стиль мислення узагальнюючим концептом філософії освіти. Ґрунтовним є аналіз західного й східного мислення в координатах культури. Звідси й актуальність певного модернізаційного досвіду в соціальній та освітній галузях, властивого країнам Сходу (передусім Японії), котрий варто враховувати, опановуючи гуманітарний смисл міжцивілізаційної взаємодії Захід–Схід.

Авторка справедливо наголосила на пожвавленні досліджень в царині філософії освіти в Україні. Зазначила наявність передумов щодо “системного впровадження філософії освіти” як обов’язкової для вивчення дисципліни у педагогічних навчальних закладах, аспірантурі, післядипломній освіті (с. 364).

Потрібно відмітити використання широкого кола наукових джерел українських та зарубіжних дослідників з філософії освіти, в тому числі інтернет-ресурсу. В бібліографічному списку зазначено близько 600 позицій. На перший погляд здається, що численні посилання можуть відволікати від основної лінії. Та глибше занурення в текст засвідчує непересічність цієї книги для подальших науково-педагогічних пошуків.

Підкреслимо, що зазначена монографія демонструє високу культуру видавничих стандартів, а саме усі необхідні для академічного видання елементи: іменний (понад 800 прізвищ) та предметний покажчики. Вже ознайомлення з покажчиками дає підстави стверджувати, що поліпарадигмальний

підхід дійсно реалізовано в рецензованому виданні.

Можна констатувати, що вихід монографії С.Черепанової “Філософія освіти.Світоглядно-гуманітарний вимір: людина–наука–культура– мистецтво – стиль мислення”, безумовно, значна подія в гуманітарному житті сучасної України. Ідеї цього фундаментального й новаторського дослідження мають бути втілені в освітні, виховні, навчальні програми. Адже вони здатні суттєво оновити не лише філософію освіти (як запропоновано авторкою), а й проблемне поле філософії культури, філософії родознавства, філософської антропології тощо.

Професор кафедри філософії природничих факультетів
філософського факультету Одеського національного
університету імені І.І.Мечникова

доктор філософських наук

І.В.Голубович